

درس نامه جرم شناسی

پرسش های چهارگزینه ای با پاسخ تشریحی مرجع دار
برای داوطلبان آزمون دکتری

دکتر مهرداد رایجیان اصلی

سرشناسه	: رایجیان اصلی، مهرداد، ۱۳۵۵ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: درس‌نامه جرم‌شناسی: پرسش‌های چهارگزینه‌ای با پاسخ تشریحی مرجع‌دار برای داوطلبان آزمون دکتری/ مهرداد رایجیان اصلی.
مشخصات نشر	: تهران: مکتوب آخر، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۰۲۸-۴-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۹۱] - ۲۰۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: جرم‌شناسی -- ایران
موضوع	: Criminology -- Iran
موضوع	: حقوق جزا -- ایران
موضوع	: Criminal law -- Iran
موضوع	: جرم‌شناسی -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع	: Criminology -- Examinations, questions, etc.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ۴۵۲ ۳۸۰ KMH
رده بندی دیویی	: ۳۴۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۸۵۴۳۸۶

عنوان کتاب: درس‌نامه جرم‌شناسی

مؤلف: دکتر مهرداد رایجیان اصلی

ناشر: نشر مکتوب آخر

ناظر چاپ: محمد کاظم بیات

چاپ، لیتوگرافی و صحافی: شرکت چاپ و نشر بازرگانی

صفحه آرا: مریم حق پرست

نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۶

قطع و تیراژ: وزیری/ ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۰۲۸-۴-۵

مرکز پخش: تهران، خ سهروردی شمالی، خ فیروزه، پ ۲۵، واحد ۱۸

تلفن: ۰۲۱-۸۸۷۶۹۲۳۳

www.maktoobpub.com

(حق هرگونه چاپ و انتشار برای نشر مکتوب آخر محفوظ است.)

فهرست کلی

فصل اول - کلیات و دورهٔ مدرنِ ناعلمی (جرم‌شناسی کلاسیک).....	۱۵
فصل دوم - دورهٔ مدرنِ علمی (جرم‌شناسی اثباتی و جرم‌شناسی جریان اصلی).....	۳۱
فصل سوم - دورهٔ مدرن و پسامدرن (جرم‌شناسی معاصر: نظریه‌های انتقادی، نظریه‌های تلفیقی و جرم‌شناسی‌های دیگر).....	۵۷
فصل چهارم - نکته‌های پراکنده.....	۷۱

فهرست جزئی

پیش‌گفتار.....	۷
بخش یکم - پرسش‌ها.....	۱۳
پرسش‌های فصل یکم.....	۱۵
پرسش‌های فصل دوم.....	۳۱
پرسش‌های فصل سوم.....	۵۷
پرسش‌های فصل چهارم.....	۷۱
بخش دوم: پاسخ‌ها.....	۸۳
پاسخ‌های فصل یکم.....	۸۵
پاسخ‌های فصل دوم.....	۱۰۷
پاسخ‌های فصل سوم.....	۱۴۹
پاسخ‌های فصل چهارم.....	۱۷۳
مرجع‌ها.....	۱۹۱
پیوست.....	۲۰۴
واژه‌نامه (انگلیسی-فارسی).....	۲۰۴

پیش‌گفتار

۱. جرم‌شناسی به‌عنوان یکی از ماده‌های درسی رشته حقوق، و جزء یکی از گرایش‌های تحصیلات تکمیلی این رشته (حقوق جنایی و جرم‌شناسی)^۱ - پیشینه‌ای نزدیک به ۶۵ سال در ایران دارد.^۲ به نظر می‌رسد که در این دهه‌ها، جرم‌شناسی هنوز نتوانسته است جایگاه واقعی و شایسته خود را در سامانه آموزشی و پژوهشی ایران بیابد. یکی از آسیب‌شناسی‌های این مسأله به آزمون‌های ورودی رشته حقوق و گرایش‌های وابسته آن بازمی‌گردد. برای نمونه، در آزمون ورودی کارشناسی ارشد حقوق جنایی (جزا) و جرم‌شناسی که از سوی سازمان سنجش و آموزش کشور و دانشگاه آزاد اسلامی برگزار می‌شود، جرم‌شناسی به‌عنوان یکی از ماده‌های درسی پیش‌بینی نشده است. یعنی در شرایطی که داوطلب گرایشی را برمی‌گزیند که جرم‌شناسی یکی از رکن‌های آن است، اما ماده درسی معرف این رکن در آزمون ورودی گرایش مربوط به آن محلی از اعراب ندارد.

۲. این وضعیت، تا اندازه‌ای در آزمون‌های دکتری این رشته جبران شده است. تا پیش از آغاز دهه ۹۰ خورشیدی، آزمون ورودی دکتری حقوق، جنایی (کیفری) و جرم‌شناسی به صورت تشریحی برگزار می‌شد و جرم‌شناسی نیز یکی از ماده‌های این آزمون بود. از آغاز این دهه، اما آزمون‌های دکتری به شیوه پرسش‌های چهارگزینه‌ای (بستی) تغییر یافت. در نخستین آزمون ورودی با شیوه جدید در سال ۱۳۹۰، جرم‌شناسی جزء ماده‌های درسی پیش‌بینی نشده بود. ولی از سال پس از آن، به آزمون افزوده شد. هم‌چنین، در سال ۱۳۹۱، جرم‌شناسی بدون دلیل مشخص و موجهی از آزمون حذف گردید. ولی خوشبختانه، در سال ۱۳۹۵ به آن بازگشت. گذشته از این موضوع که برگزاری آزمون‌های تحصیلات تکمیلی - به‌ویژه در دوره

۱. عنوان رسمی این گرایش که از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ایران تصویب شده است، در مقطع کارشناسی ارشد «حقوق جزا و جرم‌شناسی» و در مقطع دکتری «حقوق کیفری و جرم‌شناسی» است. بدیهی است که تغییر جزء نخست این عنوان - از «جزا» به «کیفری» - فراتر از یک تمایز رسمی تر ظاهری فایده دیگری ندارد.

۲. بر پایه مطالعاتی که درباره پیشینه جرم‌شناسی در ایران انجام شده‌اند، آموزش و پژوهش جرم‌شناسی در کشور به دهه ۳۰ خورشیدی بازمی‌گردد که نخست به‌عنوان یک ماده درسی در دوره کارشناسی حقوق، و سپس در گروه مستقل حقوق جنایی (جزا/کیفری) و جرم‌شناسی پیش‌بینی شد. برای آگاهی بیش‌تر، به ترتیب بنگرید به: نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۷۱/۷۲)؛ «جرم‌شناس: صاحب یک تخصص علمی یا صاحب یک کار حرفه‌ای؟» نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۷۶)؛ «جایگاه جرم‌شناسی در ایران» نجفی ابرندآبادی، علی حسین؛ و غلامی، حسین (۱۳۸۵)؛ «آسیب‌شناسی آموزش و پژوهش جرم‌شناسی در ایران».

دکتری - با شیوه پرسش‌های چهارگزینه‌ای (تستی)، می‌تواند از سطح کیفی این آزمون‌ها بکاهد و شأن و اعتبار این دوره‌ها را تنزل دهد.^۱ پیش‌بینی و ابقاء جرم‌شناسی در آزمون‌های کتبی و مصاحبه‌های علمی دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری ضروری به نظر می‌رسد.^۲

۳. با توجه به نیاز داوطلبان آزمون دکتری به مطالعه بهتر و سازمان‌یافته‌تر برای به دست آوردن آمادگی مطلوب، تدوین مجموعه‌ای از منبع‌های درسی که بتواند پاسخ‌گوی این نیاز باشد، ضروری به نظر می‌رسد. این موضوع درباره گرایش حقوق جنایی و جرم‌شناسی نیز مصداق می‌آید. در شرایطی که ماده‌های درسی حقوق جنایی عمومی و اختصاصی، آیین دادرسی جنایی، و متون فقه جنایی در این رشته از منبع‌های مشخص‌تری برخوردار اند، دست‌رس‌پذیری منبع درسی جرم‌شناسی - به همین زبان تخصصی - پاشنه آشیل داوطلبان آزمون دکتری بوده است. البته درباره درس زبان تخصصی، که به‌طور معمول به انگلیسی برگزار می‌شود، آمادگی از گذر کلاس‌های مؤسسه‌ها و انجمن‌های آزاد و خصوصی و ... برای دانشجویان و داوطلبان همواره فراهم بوده است. ولی این وضعیت در مورد درس جرم‌شناسی هنوز تحقق نیافته و به همین دلیل، تدوین و تألیف یک منبع درسی که بتواند داوطلبان را با کلیات، مبناها و تحولات جرم‌شناسی آشنا کند و هم به آمادگی مطالعه آن برای ورود به دوره دکتری بینجامد، به‌عنوان یک ضرورت احساس می‌شود.

۱. برای دیدن دیدگاهی موافق، بنگرید به: شجاعی، علی (۱۳۹۴)؛ درس‌نامه تستی حقوق کیفری/خاص: قتل و ضرب و جرح، چاپ اول، تهران: دادگستر، پیش‌گفتار، پانوشته ص: خ.

۲. در این راستا از آن جا که به نظر می‌رسد تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌های ایران، به‌ویژه در دهه گذشته، بیش‌تر به سوی شاخص‌های کتبی - تا کیفی - میل پیدا کرده است، پس می‌توان به دست‌اندرکاران امر در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ایران پیشنهاد کرد که به‌منظور ارتقاء کیفی دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری، با ورود دانشجویان آماده‌تر و آزموده‌تر، نخست، آزمون‌های ورودی این دوره‌ها را - به‌ویژه در رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی، مثل حقوق - به شکل تشریحی و در دو مرحله کتبی و مصاحبه علمی یکپارچه‌سازی کنند (برای نمونه، هنگامی که نگارنده در سال ۱۳۷۷ در آزمون سراسری کارشناسی ارشد حقوق جنایی [کیفری] و جرم‌شناسی شرکت کرد، این آزمون در دو مرحله یک روزه به صورت تستی [نوبت صبح] و تشریحی [نوبت پس از ظهر] برگزار می‌گردید. هم‌چنین، در سال ۱۳۷۹ که نگارنده داوطلب آزمون ورودی دکتری این رشته بود، آزمون کتبی در دو نوبت صبح و پس از ظهر به صورت تشریحی برگزار می‌شد). دوم، جرم‌شناسی را از گرایش رشته حقوق جنایی و جرم‌شناسی مستقل سازند، تا بدین‌سان، به رشد و پیش‌رفت این رشته، و آموزش و تربیب دانشجویان، پژوهش‌گران و استادان کارآزموده‌تر کمک کند. بی‌گمان، این تحولات با وجود هزینه‌های مالی که ممکن است برای این وزارت‌خانه داشته باشند، در آینده به رشد و پیش‌رفت کشور در شئون گوناگون می‌تواند نقش داشته باشند.